

Pričplata na ciltu God 3 for., na pol god 1 for. 50 nov., na četvert. 75 nov.
Za Serbin 30, 15, 7 1/2 grosa. Izlazi svake Nedjelje jedanput.

Pisma svakoversna predmeta molimo na uređništvo uprati:
Neplaćena neprimamo.

God. I. U Kalaji

U Sridu 31. Kolovoza 1870.

Broj 25.

Skupština Pučki Učiteljah u Pešti 16. 17. i 18. Kolo-voza u Saborskoj Dvorani.

Žalostni ratni glasovi, zveka oruža, i strahovita grmljevina silni topovah, s kojima se dva na duhovnom i tvarnom polju vridna, vrla, kripka i velika naroda biju, svu pozornost naše pameti tako su svezala, i čuvstvo srea našeg osvojila : da se mnoge znatne stvari, na javnom polju naše mile domovine izminjavaju, bez da bi ji opazili, a kamoli po njevoj važnosti razmatrali. Naši učitelji veliku skupštinu su na obilježeni dnevi u Pešti održali. Gdi su svoja mninja i čuvstva razvili, a poklem su to pučki učitelji, štogod oni misle, čute i govore, premda ova radjaju čine, to se svakog čovika tiče, košto ono : što se po svećenstvu u crkvi govori i tvori.

Što su se učitelji iz sve domovine izkupili to su odali : da poznaju sadanji duh koji svagdi tamo izručuje svoju kripost gdisu skupštine, sve ono : što se kani našeg vika izvesti, tose sastavlja, sniva, i osniva u skupštinah, bilo dobro, bilo zlo. I poklem ono, što se u takih skupštinah primi postane svojstvom pojedinih, koji to po obćinah i familiah raznesu, pa i u najmanje kuće i najsvitlie palače unesu : to dakle nemože biti ni jednom čoviku ravno : štose u takih skupštinah razpravlja, jel toće dospiti do našeg uma i do našeg srea. Akoje to dobro obradovaćemo se, ako je pak zlo ožalosti će nas. Nama nemože biti svrha njevo vićanje sliditi, i našima čitateljima pri-

obćiti, to primaša našu zadaću, naše je razgledat kaki se je tamo duh očitovao, da vidimo : čemu se imamo u našima učiteljima radovat, ili od čega se bojat.

Obće skupštine veoma su cjeloshodne, da uzvise učitelje same prid sobom ; štoje potribno, jel dok god čovik sam sebe podpuno nepoštiva, donle neće doživit : da ga drugi dostojno štiju, učitelji će ovako uvidit : da su oni velike u društvenim životu činjenice, pa će u obraženju sve one znanosti sebi pribavljat : koje su potribne, da njevo u srid obćine dilovanje što koristnie postane ; i u čudorednosti sve one kriposti osvojiti, koje jedino čovika poštovanja dostojnim čine.

Po tim načinu će barem štogod od one velike vlasti u kolu čovićanstva steći : koju jim obeća, gospodin Predsidnik, da će veli šestu velevlasti europevski sačinjati, koja će pokret čovićanski migom svojim upravljat. Po ovim skupštinam otvoriće se oči obćinah, pa njevi obćinari, neće više učitelja smatrati kao svojeg najmenika koga mogu, kako jim se snadje grliti, ili tiskati. Al ujedno i škulske vlasti obćinske će do uvirenja doći : kakojim valja o biranju učitelja paziti, ne samo do glasno umi kao meštar pivati, već kao učitelj umitno dieu poučavati, košto i na to : dali je učitelj s krstom sljubljen, koga duh triba da ga u nauci vodi ; ili valjaua sa slobodni zidjari sdružen — koji su radi čovika od Boga u škuli, obćini, i državi rastaviti — srića a ko mu misto u crkvi ostave — znajući — da bi ga ovako i iz obitelji izgonili.

Take će skupštine razjasniti prid očima svih roditeljah važnost školah, pa će uviditi: da se u škuli ništa manje ne radi, — već srcu i duši pravac odmirava; kreću se misli — uzbudjivaju čuvstva, i to sve po učitelju, dakle kakoji taj krene, upravi, tako će ići sveg svojeg života, ili će se samo s velikom tegotom na drugi pravac dotirati moći; oniće dakle uviditi: da učitelji vrlo važno i sveto mjesto u društvu ljudskom zauzimlju, jel njima se nevinna srca ustupljaju.

Reći će dakle roditelji: čast i veliko poštenje učiteljem al hoćemo da znamo — kako su to ljudi? Kojima triba našu dječicu da povirimo. Razborit gazda ni svoje živine neće takom čoviku pridati, ko mu ne jamči, da će ji čitave i zdrave sačuvati. Kaki bi dakle to roditelji bili? koji bi dječicu, nevinna svoja čeda ljudem u ruke dali, ako ti neće mninjem, govorom, i čini svoji jamčiti: da neće dušu i srce djeteta otrovati, već naukom oplemeniti.

S radostju smo čitali: kako se staraju učitelji: da se stvaraju po obćinah družine, koje bi zadaću učiteljah i roditeljah olakotile, i svoji prinoseci siromakom to, što je za škulu potribno pribavili, a izprid roditeljah svaku zapriku, koja ji uzteže da dječicu svoju u škulu šalju odaljile, za lipi znak smatramo onu želju: da se za višlje obrazovanje učiteljah na sveučilištu stolica za Padagogiu (odgojanje) uzdigne, i sva učiteljišta — preparandie podjednake, u obćinske škulske odbore svi mistni učitelji, vištii roditelji pozovu. Na izbor knjigah takodjer upliv dozvoli, a ona podpora koja se po državi učiteljem dili, i na virske učitelje iztegne. Dalje da se sklopi mirovnički fond, odkud bi se svakom učitelju posli 30 godišnjeg diloovanja ili ranijeg onemoćenja, a u slučaju smrti, udovi i sirotima, na uzdržanje i odgojavanje pristojna mirovina platjala. — Ne manje da bude jedna najmanja svota u zakonu označena, niže koje nebi se mogla ni po jednu škulu platja učiteljska odmirati. Košto i ono: što učitelji žele zemaljsku družinu za svoje obćirnije obrazovanje sastaviti. Samo nam se nije mogo dopadati onaj neprijazan duh: koji se stim hoti važnim i glasnim učiniti: što crkvu i svećenstvo bez povoda, uzroka, dakle i razloga nemilosrdno napada.

Neimamo protiva ništa, što učeni predsjednik izjavlja želju: da se škula sa svim od crkve razvinča, o tom smo već više puta naše mninje priobćili, što postane svita obćom željom, to će mirnim ili nemilim putem sigurno dostignuti, nećemo dakle da ga na ovom putu napadamo, već samo izjavljamo: da će sami isti, poštenu ljudi: koji sad poželjavaju viru iz škole izključati, s dvima rukama natrag tamo nju uvlačati: mi se nebojimo za viru: niti nam je brige o svećenstvu, jel znamo: kako nije bilo od postanka svita, pa ni biti neće pučkog obrazovanja, gdi nije vire. Vi će te načiniti ljude košto ji načinila Francuska velika revolutia —

kad je Boga zakonom zatajala, al posli videć da bez Boga ni uz guilotinu nije kadra vladati, sama je opet Boga zakonom u društvo čovičansko pozvala, pamet znanostju možete napuniti — al šta će te sa srcem činiti? u tom velite neka razte kukolj i trnje: no kruh crni će te od tog kukolja jisti, i trnje će vas bosti. Zakona zemljište je u srcu, a vrhu ovog ako ne gospoduje vira, koja čuvstva u poštenom redu čuva, a onoće ga raztezati strasti, pa će zakon tamo istom održati, gdi mu britkom prid očima sabljom mašu, no ovaka srca isto tako će progoniti baš te učitelje: košto je Nero svojeg odhranitelja i odgojitelja umorio.

Eto uzroka što nam se nedopada, da kadje neki Starog-Budima učitelj neznamo dali je židov, ili nimac? Svejedno to vidimo da nitije bunjevac ni šokac ni srbin ni ruman ni slovak, dosta kadje ovaj svaku viru iz škole izgonio, i kazo: da su sve virne škole nevirne, koje su tobože štoje na svitu zla porodile, a one koje nikake vire značaja na sebi nenose, to su virne, na to su svi učitelji kako „Pester Lloyd“ biliži zanešenim oduševljenjem ga pozdravljali, i jednim glasom jedino škole bezvirne primili. No mi se nimalo nestrašimo od ti pomišani školah, jel smo uvireni: da će jim kratak život biti, ni malo nam nije o tom brige, kaki će se učitelji u nji namistjati? jel o tom smo osvidočeni: da kalvini nikad neće židova ili katolika, a mislimo ni ovi Luthe-rana, za svoje dice učitelja umistiti, mi se jedino strasi-mo od onih učiteljah: koji se zovu katolici, a čini jim pokazuju: da su slobodni zidjari, jel po ovima se mogu pobožni roditelji zavesti, i dok vuk narav svoju ne oda, mogu se u svojoj dječici sasama oštetiti. Ovi su kano kućni tolvadji, od koji se nije moguće sačuvati, no kadji upoznadu, sigurnismo da će ji, roditelji iz hatara izvijati.

Što je zakon bezvirne škole uveo — to nam nije povoljno — ne radi vire — jel ta višlje stoji — no što bi je ma kaki zakon na mrtvilo raniti mogao; već radi svete svrhe pučkog obrazovanja, nijeli stim zakonom opet jedna tegoba na put — stavljena? — koje da nije, svaka bi slidba podporom državnom silno napridovati znala, onim putem: kojeg bi joj zakon označio — a tako se dva tereta na ramena puka i tako veoma pritisnuta navaljavaju. Bitiće dakle štogod i po jednu i po drugu škulu, a ni po jednu toliko koliko bi tribalo; što mora svaki iz samog zakona uviditi, ako ga pazljivo prištije. Dakle da su učitelji dobro shvatili svoju zadaću, pozdravljali bi onoga — koji to predlaže: da se pučka učiona svakoj slidbi priostavlja pod upravom roditeljah, i državnom. Prije ili posli moramo na to doći, ili svu slobodu srušiti pa jedino državnu sve-moć prisvojiti, drugčie slobodna crkva u slobodnoj državi toliko znači ko slobodna raja, u slobodnoj Turskoj. Al oni učitelji koji su na toj skupštini bili, o pravoj ustavnoj slobodi, još samo prvašnje pojmove posiduju

— jel kad bijaše ovaki pridlog podnešen tako su uzavrlji, ko dica kad meštar iz škole izadje, i istog pridlagatelja do riči nisu puštali.

Ne čudim se što je nikim učiteljem dodijala, nemilina i nehajnost nikojih duhovnikah, pa se prid svim svitom na crkvu izdiru — ko neharni sinovi, na svoju mati — kojaji ljubezno odgojila, baš ko na kaku okrutna sreća maćuvu. Poštovani učitelji! Vi želite: da se u Preparandii — odsele pridaje i pučki školah povistnica — dakle pučkog obrazovanja opis — pravo imate: al ako pravda bude na jeziku toga profesora vladala — nećeli na svakom listu se povistnice morati očitovati: da je sve dosad priko 1800 godina jedino crkva pučke škole podizala, uzdržavala, i vodila. Neka izadje koji čovik na svit i neka posvidoči: da je ko drugi za pučke škole stogod činio van crkveni obćinah, istina da se više puta crkva kroz to, s mrkim gledom vlastelinah sastizala, a Preparandie, gdisu učitelje pripravljali, samo su Biskupie imali. I ove su u uspjehu kvarene, po onih od strane Vladine naredjeni vrhovni Direktorah izdane povlastice izpita, jel su nemarljivi učitelji ovako za 40 fr. do ovlaštjenja učiteljska došli. Puk sam mora o tom svidočbu polagat: da su ga svećenici, uvik na to svitovali: da dieu svoju škulari, i vi svi učitelji ako niste radi svist zamučkat, usilovani će te biti izjavit: da su vas Svećenici opominjali: da dieu na sve nauke virno i marljivo učite.

Iznimka je bilo — jel su i popovi ljudi, dakle nemarljivosti podvrženi, al iznimka ne lomi, već tvrdi pravila: Više crkva u ruku svoji nije imala; silu da dieu utirava, i da zle učitelje odtirava, to nije posidovala, ta košto već jedanput rekosmo: obćine su učitelje birali. Velikom mukom su mogli kad kad svećenici nepodobne od škole odstraniti. Ko nije stim zadovoljen što je crkva učinila, taj bi rada imo: da mu dite tako kano jedan muž umuje. Prije je tribalo zemlju i osobu osloboditi, i u građanska prava uvesti — pa će se sad moći sva sila za pučku obraženost razviti — jel na to: da se puk naukom obogati, triba i pučke marljivosti. A kaka bi ta prije mogla biti: kada su mu sva vrata pravah zatvorena stala.

Ipak to sve opet shvaćamo, jel znamo: da je u toj skupštini bilo svake vire i nevire ljudi, dakle i taki: koji su jedva dočekali tu pogodnu prigodu: da mogu na crkvu kano risi i zmaji napasti, no to nam nije čudo, već nam je čudo kako to može tako zanimati, i krstjanske učitelje: da košto „Pester Lloyd“ tvrdi: izvan sebnim oduševljenjem grdnje, izmišljotine i potvore primaju. Ono štoje taj gospodin učenom naduvenostju tvrdio: da Theologia-Bogoslovia samo slidbenikom, dočim Pedagogia — odgojstvo svim ljudem svoja darežljiva nidra otkriva — samo sirova neznanost i pristranost može povirovat, kada je bogoslovia kadgod koga iz crkve

iztirala, i nijeli bogoslovia ma koje slidbe sina ili kći dragovoljno u svoje škole primala? Netajimo da taj gospodin razumi Pedagogiu — tomu dozvoljavamo: al neka nam oprostí: što mu moramo očitovati: da ni tu rič: Theologia nerazumi. Da nije bogoslovie — razumimo od prve, kakoje počeo čovik ma kakim načinom Boga štovat, nikad nebi bilo Pedagogie odgojenja, jel bogoslovci bieše — svagdi na svitu odgojitelji — a to baš u oči njegove učenosti smijemo tvrditi: da nije krstjanske bogoslovie, nikad švabskim učiteljem ta srića nebi dopala: da su pedagogiju kano jednu znanost, (zašto jim hvala) izvili. Sva pedagogia odgojenje sastoji u poznavanju prave naravi ljudske, a ovu jedino bogoslovia otkriva. No i to shvaćamo — što ji učenost tako zamračila, da svitlost — krstjanluka — nisu opazili, jel čovik u šumi sideć od silni drvetah šumu nevidi, već to nam ni kako nemože u glavu unići: Zašto se našim učiteljima po vladi imenovani škulski nadziritelji nedopadaju? Bile škole kake ji zakon bude uveo — al nadziritelji za škole i učitelje, veoma su se koristnimi pokazali — školski sborovi, bili najbolje volje, priko cile godine neće biti kadri, toli dobra za škulu kod obćine izvesti — što svojim pohodom mogu učiniti nadziritelji, koje svemoćna ministarska vlast prati. — Baš učitelji triba da ji žele: jel će njevu marljivost obćinam ovi odkrivat, i s tepterom kojeg će učitelji vodit dokazivat: da su roditelji krivi bili, što jim dica nisu ono štoje tribalo naučili. Ako su pak nemarni učitelji bili, onda će ji stignit bić škulskog odbora, a ne velim da bi se tog bojali učitelji — i zato se valjada ratisovali nadziriteljstva, jel radujuć se taru ruke: što će se iz svećenskog jarma izpregnuti; no dao Bog da se nebi još za taj jaram jednoć pojagmili. Napokon uz to sve vruće pozdravljamo naše učitelje na putu skupštinarskim, jel smo uvireni: da će ono što se zlo pokazalo izkipit, ta kad voda uz žestoku vatru počima vrit, sve ono što je na dnu djubravo izbaca, i svakom prigodom iz prva se sama naduvenost protura, dok smirnost skrivena ostaje, al kad se naši učitelji sa skupštinam boljma upoznadu, izgoniće zli duhove, i vića će o tom: kako bi umnie i vištie malane u nauke uveli, i roditelje da svoja malane u škulu skrbno i marljivo salju naveli.

DOMAĆI POSLOVI.

Premda su za tri godine, od kako magjarska svoju nezavisnu upravu uživa, već četiri zemaljska zajma ugovorena kani ministarstvo jednu osobitu za zemaljske magjarske zajmove upravu umistiti.

Kako „N. F. Presse“ piše magjarsko ministarstvo kani državne blagajničke cidulje u promet uvesti, na štoje već prie dvi godine do pet miliuna po Saboru opunovlastjeno: da se manjak dohodka zemaljskog ovim načinom naknadi, cidulje te imaće sdužene godišnje kamate, al neće silovnu biligu na sebi nositi, no svakom će do volje stati iste primati.

KUĆNI POSLOVI.

Bač, 19. Kolov. Kako je u Br. 22. javito, kopanje zidinah grada bačkog po rukovodstvu g. Henszlmana jeste 17. Kolovoza započelo, ali žali Bože! zbog poslenog vrimenta, za sada samo malom snagom.

Njihova Exc. g. Ljudevit Haynald nadbiskup, koji je za prošlost tako kako i za sadašnjost crkve i domovine ljubko zauzet, želi na vidik izvesti što je zemljom pokriveno, da ono po nedostatku pismeni dokazah (document) valjda drugčie u trag dojde tome, gdi je bila jednoć biskupska crkva?

Začudi se čovik kad vidi kolike zidine su zatamnite u zemlji. Dosad su samo velike i lipe zidove izkopali, na cigljama nikakvog nadpisa još nisu našli.

Ilač nezatnom selu u Srimu je na veliku Gospoinu lip dan osvanuo, jerbot je ovi dan u prisustvu mnogobrojnog, sa sviu stranah, te i izdoljnje naše podunavske Bačke sakupitog pobožnog naroda, ondašnja novozidana hodočastna Gospina crkva po Velečastnom g. Antunu Matić podarci-Diaconu i Župniku Tovarničkom, svečano posvećena, kojom prigodom je g. pomoćnik iz Nemačah lipo i oduševljeno proslavio Majku od miloserdja, a posli svečanosti je gostoljubivi g. podarci-Diacon i Župnik Tovarnički kud Ilač spada, mnoge goste pročastio.

Obširnie opisane ovog hodočastnog mista kojeje u Vukovaru tiskano evo priključujem moleć: dabiste to u vašim listu saobćili, buduć da iz naše bačke mnogi običaju tamo ijt, te da i znadu što je, kakolije tamo.

Zetva u Baču jeste sversčena, i rana zbog mnogi kišah tek danas valjda sva uvežena. Žita krstinom nije mnogo bilo ali dobro izdaje, tako i ječam. Zob je vrlo lipo bila, i dobro i plati samo štoje od mnogo kišah pocernila tako i vika. Kudilja nuz mnoge kiše i opetje mala, a kukuruzi kako i varivo je vrlo lipo. Voćeje po najviše crvljivo, vinogradi vrlo rodni. — Prošlog uvtorka obdržan sajam (vasar) slab je bio, slabo se još vršilo te ljudi nisu još novca dobiti mogli. — Kopanje gradinah kojeje Njih. Exs. Nadbiskup odredio, mnogimaće dati zasluge, i sada više mogu novacah zaslužiti, nek šta su kopajuć i blago tražeć, tamo dosad našli.

Radi volje naši poštovani Citateljah — evo priobćujemo u slidećim opis izvora.

Čudotvorni izvor u Illači.

Ridko će se koje misto naći, koje bi za kratko vrime pobožni puk kršćanski u toj miri zanimalo, kao nezatno selo Illača, podružnića župe tovarničke, u županji srimskoj. — „Gospa Illačka,“ Ukazanje Gospino, „čudotvorni i likoviti izvor“ kod „Gospe Illačke“ bijaše dugo vrime izključivim predmetom razgovora pobožnog naroda! Iz daljnjih krajeva domovine naše, a stranom i iz „preko Dunava,“ vrviše jatovice hodočastnici k' „Gospi Illačkoj,“ a razni bolestnici tražiše i stranom najdoše ranam svojim lika kod „čudotvornog izvora“ u Illači. Milostinje pobožnih hodočastnika, spojene sa osobitom revnosti podarcidiakona i župnika tovarničkog g. Antuna Matića, podigoše za kratko vrime na slavu i poštenje B. D. Marije velelipu crkvice.

Nemore smir ovih redaka biti kritičku povjest „Gospe Illačke“ ili „Ukazanja B. D. Marije“ nacrtati, niti može biti smir samu narav „Čudotvornoga i liko-

vitog Izvora“ iztraživati. Za prvo je sama stvar prenova, no da bi se već danas — obzirom na opreznost u takovih slučajevih potribitu — temeljito prosuditi mogla; a sastavine same vode iz „likovitog Izvora“ tekuće, dosad znanstveno izpitane nisu!

Bez ika komentara navesti će se ovdj samo učini, koji su za kratko vrime u daljnje krajeve raznele glas o „Gospi Illačkoj,“ i povodom bili, da su silni bolestnici vidanje ranah svoji s vodom „čudotvornog izvora“ kušali. Naert se osniva izključivo na službene podatke.

Nalogom pr. Duhovnog stola djakovačkog od 30. Kolovoza 1865. Br. 969. sastavio je podarcidiakon i župnik tovarnički g. Antun Matić sa niže imenovanimi žitelji illačkimi u predmetu „Ukazivanja B. D. Marie“ u Illači, kao i čudotvornih ličenja sbivši se kod „likovitog izvora,“ zapisnik, iz koga slideća crpimo.

„Petar Lazin, r. katolički žitelj illački, tvrdi pred više svidoka, da je god. 1865. o Uskrsu terajuć svinje na pašu opazio, kako voda prst debela na pol ulice iz zemlje izvire; odmah je zapanjen pohitio i zvao si susede A. A. L. A. i I. L. da šnjim idu, i čudnovati izvor vide. Ovi počeše motikom izvor prokapati, te odkriše, da na mistu, gdi dosad vode nebiaše, i put je za kola bio, voda potokom teče! Gjuka Ambrušević takodjer iz Illače tvrdi, da čim se je upitni izvor pronašao, ukazala mu se je u snu slika B. D. Marije, modro-bijelo odivena, ista mu je slika u snu naložila, da pronadjeni izvor ogradi, da marha k njemu doprti nemore; kazala mu je slika i kako joj je ime, al je to zaboravio, obećavši mu podjedno, da će mu se česće ukazati. — Prenuv se iz sna, opazi Gjuka Ambrušević nad glavom lebdeću sliku čovičju, uplašen od iste, pokrije se opakliom svojom; nemogav dugo pod opakliom biti, promoli lice i spazi istu sliku; on se trsi batinom vidjenje odagnati, nu ovo mu izpred očih izčezne. —

Uslid ove sanke, bude izvor daskami ogradjen. Istinitost svoje izreke pripravnici su oboje prisegom potvrditi. — Pobožna starica V. T. doprinela je na isti izvor sliku B. D. Marije, koja blagosovljena nalazi se i danas u kipu kod izvora.

Svitina je začela jatovice pohadjati „Gospu Illačku.“ Na Malu Gospojinu iste godine ukazala se je slika gospina jednoj ruskinji iz Kerestura, zatim njenom supругu, a kasnije pedesetorici hodočastnika iz Babinegrede, Simi Lakiću i. t. d. Na „Ime Marije“ vidili su blaženu Divicu Mariu u svojoj sjajnosti u izvoru nad vodom lebdeću, i okrunjena Isusa na livoj ruci držeću, mnogi hodočastnici iz Jarmine, T. Mutavdžić, S. L. T. pl. Š. i. t. d. i svi jamče zakletvom za istinitost izkaza svojih. — Glas o ukazanju B. D. Marije u Illači dopro je u daljne krajeve, i već je za kratko vrime do deset hiljada hodočastnika u Illači bilo, da ukazanje vide!

Što se čudnovatih ličenja tiče, pronadjeno je na temelju izkaza samih dotičnika, da su:

Desetog Rujna 1865. došle u Illaču dvie žene: Ana Lovrić i Maria Bošnjaković iz Gjurgjanaca; prva je pranjem kod izvora bolne si oči izličila, a potonja od kostobolje oslobodila se.

Pet godina staro dite, Franjo Karlić, dite je dugo болоvalo na desnom oku, ličnici su ga bezuspisno ličili, ono si je u Illači kod izvora oko pralo, i za kratko vrime podpuno izličilo.

Juliana Szabo iz Parabuća, trpila je s otvorenih

Ovom broju je nadostavljen jedan nadometak.

rana
Illačibodi
svojneni
moglek
i uje
ov

gu

S
r
iS
i
i

Nadometak 25-om Broju Bunjevački i šokački Novina.

rana na nogu 17 godinah, oprav si s vodom iz izvora u Illači rane svoje, posvema je ozdravila.

G. Jugurčić, lončarski majstor iz Vukovara, oslobodio se pranjem sa vodom illačkoga izvora, bola očiju svojih, i u znak zahvalnosti prikazao sliku B. D. Marije.

Sbilo se i mnogih drugih ličenja, koja se stranom nenapominju ovde, a stranom se potanko saznati nemogahu.

* * *

Pobožni puk neprestaje i dan danas iz raznih i dalekih predila domovine naše „Gospu Illačku“ polaziti, i u bolestih svojih vodom „čudotvornog izvora“ prati se.

NOVOSTI.

— **Više magjarski listova** skaču od radosti, što je g. Dr. Svetozar Miletić odsudjen. Nama se čini da se ovako neliču rane magjarske.

— „**Mil. Zeit.**“ slideće velevažne izvište donosi o gubitku pruske vojske veli :

Od 1. do 6. Kolov. poginiloje	. 18,000 hiljada.
Kolovoza 14. kod. Longeville	. 5,000 „
Kolovoza 16. kod. Mars la Tour.	15,000 „
Kolov. 17. i 18. kod. Rezon-Ville	20,000 „

Daklem svega u mrtvima . . . 58,000 hiljada. Sad računajući na svaku mrtvu glavu dva ranjena i za rat više nesposobna, onda se gubitak pruske vojske na 160-170,000 hiljada može metnut.

— **Kakve točne** ponjate imadu mađjari o slavianski poslovi vidi se i otale da „Reform“ nezna ni Zatočnikova, urednika — kojeg toliko napada — kaže daje g. Vončina na sud pozvan a „Sz. Egyház“ veli : g. Miletić izdavalatelj jednog vlaškog lista pod imenom „Zastava“ i. t. d.

— **Pruska vojska** napridujuć Parisu čudnovato postupa, — u svako selo di stigne posiće strange od zvonu i povadijim klatna — da jim nebi kako god naopako zvonili.

— **General Rodić** imenovanje upraviteljom Dalmacije.

— **Magjarski sabor** kako se čuje započeo svoje jesenje zasidanje Rujna 20.

— **Rumunski crkveni sabor** sakupiće se u Velikom Sibinju 13 Listopada.

— **Tvrđise na novo** da Rusija, Engleska i Austrija zajedno s Italijom jako nastoje da se iz medju Pruske i Francuzke mir ustanovi, uz uzdržanje dynastie i cilokupnosti francuske.

— **Neznamo kako se dopada** tima koji drže nuz Prusku : — kad već nimeci sad na sva usta divane : Nadvladali Pruska, Austrija postaje srićna — jel nimački jezik zavladaće opet na novo u njezinoj različito-narodnoj državi.

VILLAJET.

Napoleon ima različne zlotvore, jedni su kano virni podanici — bivši dynastiah Bourbonske i Orleanske — želeći uzpostavljene svojeg gospodstva, drugi kano neizmirljivi rebublikanci, koji bi rada imali svakog kralja u kapi vode udaviti, i po ovi uzrujani radnici koje je Napoleon na rovaš Pariza, i sveg naroda obilno hranio, i zato množe nepriateljah sebi steko.

Svi oviće skoro pokazati : ljubel većma svoju do-

movinu košto običaje magjarski Deák kazati, no što mrze Napoleona. — Ako uguše svoje strasti, i u oružane čete se poredjaju, da otačbinu od pogibeli izbave, onda je nadvladala kod nji patriotska kripot, — ako pak hotili budu nesgodu Napoleonovu uporabiti, da pokušaju svoju sriću, ondaji objašila zloba, koja će do zemlje poniziti Francusku, da postane podnožjem Europe, koja je već više od 20. godinah na njenoj glavi kano svietla kruca sjala.

Koji dakle Francus miluje svoju domovinu, nije moguće : da sad drugu misao i želju podhranjiva, već jedino njeno od dušmana oslobodjenje.

Koji bi sad upotriebio tisku svoje domovine, i njoj se uz pomoć stranog oružja gospodarom nametnio, kako bi mogo u oči te liepe francuske pogledati? koja na sve vilajeta strane brani pravo vire, znanosti, umjetnosti, trgovine, obrtnosti, i poljodilstva?

Pripoznajemo u svakom narodu njegove vrline, i znamo da svaki posiduje dare od Boga poklonjene, al motreć poviestnicu čovičanstva umoranismo uviditi : da nije naroda, koji je toliki novac potrošio, trud pritrpio, krvi prolio, i života žrtvovao za ono štoje, sveto, dobro, liepo i pravo kod svakog naroda, ko Francus, čemu se sad po slobodi radujemo : Zato su sve Francusi vojevali. I poklem znamo : da uz ponovljenje gospodstva Bourbonska, i umistjenje Orleansa kao gradjanska kralja, Francuska svoju dobrotvornu ruku nije pružala, već od kakoje Napoleone za vodje dobila, redom je spona na dobra čovičanstva nametnute kidala, zato gubitak Napoleona za obćeljudski smatramo.

Orleani bratja, već očituju : da se krv oćeva i di-dova Loui Filipa u žilah sinovah i unukah nije promienila. Kakoje onaj gotov bio slavu Francuske vidljivoj koristi svoje dynastie žrtvovati, tako bi njegovi sinovi spremni bili, na bajoneti pruski svoje pristolje uzpostaviti. Sad kad svakog Francusa srca triba da za pobjedu svojeg naroda kuca, oni traže povoda, da ovo od otačbine odkrenu, i išću : da se u čete Francuske kao generali uvedu. Ovo je čin kojeg svaka nepristrana povistnica mora samoljubjem obilježiti, što da nije sumnja već istina, dokaz nalazimo u pismu princa Orleansa Joinville — koje je tom prigodom na g. M. Bochera uputio, u kom odaje : da bi rada imao : ako bi u parlamentu i o čem drugom ne samo o francuske obrani se razgovarali.

Krvno bojište.

Od kakosu ona tri dana 14, 16, i 18. Kolovoza u povistnicu čovičanstva krvljom ljudskom upisana, novo polje nije još krvljom čovičanskom pojeno. Već sad dolaze na vidilo one strahote, koje su se na bojištah nastanile. Vojnici obe vojske ko o obilatoj žetvi na njivi snoplje, mrtvi i ranjeni leže. — Sve ljudske sile nisu dostaćne : da one pokopaju, a ovima žilidne rane uvežu, dnevi prolaze, dok oni na vrh zemlje, a ovi bez svakog povoja leže, i s kola na kola se privaljivaju, dok posli neopisljive patnje do krova i kreveta dospiu — kolikoje ranjeni neka nam služi na dokaz : što posli 18. kolovozne bitke u gradu Vionville za Kralja Villima nisu sobe mogli naći, jel sve bieše s' ranjeni napunjene, već kralj — i njegov umni Vićnik g. Bismarck, i silni vodja gr. Molske na elami u jednoj sobici noć provesti umorani bieše. Kralj Villim videć neiz brojene žrtve svojih vojnikah na

bojištu ležeće sgrozio se, i generala Šteinmetza — koda je njegova neumitnost to prouzrokovala smetnio. Al već nimački častnika privatna pisma otkrivaju: da francuski mitrailleuski topovi, i chasepotske puške rede vojničke tako ruše: da cile pukovnie popadaju.

Nu toje u ovoj borbi grozovitije: što je ljudska strast i od topa i od puške, okrutnija. Nezasitljiva glad sebičnosti takoje pamet zaslipila, i srce okamenula nikoliko Belgianacah: da su se u popovsko, i reda S. Ivana Maltavska ruho opravili, i pod izlikom ko da ranjene njeguju — ove kao ljute hyene napadali, žive nemilosrdno ubijali, da jim sigurnie listnice, i zlatne sate i burme poodnositi mogu, koje da prije izkupe Živima prste su odsicali. Al milosrdno božje providjenje stade jim na put: jedan ranjen častnik opaziv, šta ovi zviru tvore, si-tise da uz njeg leži šest — civni revolver toga opali, i sve sile zaostale izkupiv, teškom mukom stražu doviče: koja ove bezdušne povaca i pravdi na zaslužnu osvetu prida.

Francusi su bez boja ostavili Chalonski logor i pošto su ga pogorili odpute se Parisu željav tamo prije nego nimci stignuti, koji pod kraljevićem napriduju, i prvi dnevah miseca rujna misle tamo dospiti, i Paris napasti. U stopice ji slidi armadna francuska po maršalu Bazainu vodjena, dakle nije se obistinilo štoje po prusi tvrdjeno: da su ju nimačke vojske od svakud pritvorile.

Česi neće da u Reihsrat poklisare šalju, u čemu se Veleposidnici sa narodnjakom ujedini.

Seljački poklisari — Sabora Linzanskog neće da u Skupštinu unidju i za reihsrat biraju.

Beč, 27. Kol. Konačno je odlučeno: Delegation u Peštu pozvati. Česi neće da se s nimci pogode glede reihsratskog poklisarstva.

Berlin, 27. Kol. Nimci tri nove armadie sastavljaju; dakle nije mnogo izgleda: da će one u Francuskoj dostaćiti, jedna od novi na obranu Berlina je naminjena.

Paris, 27. Kol. Javljaču: da je uhvaćen jedan špion koji je imo nalogu Slavnog generala franc. Mak-Mahona ubiti.

TRGOVINA I OBRTNOST.

Pešta 28. Kolov. Počimaju i na stranu tražit ranu, a sbog nepogodnog vrimenta, u običajnoj kolikoći ne — uvažava se, zato je žitu cina 5—10 nov. raži, s 5 nov. skočila. Za žito uročeno platjaju 4 fr. 85—92½ nov. — raž skuplje 5 nov. nego prošaste nedilje. Ječam samo za kućnu potribu 2 fr. 30—35 nov. 72 fnt. zob 2 fr. 25—30 nov. kokuruz 20 nov. skuplje nego prije.

Vuna. Prodalisu 6,000 m. veći dio češljane našincem. Promet nije živan, samo je tražena zimska dvostrizna za državne potribe — tvorinarski pranu 250 m. po 115—135 fr.

Dukati 5 fr. 99—98 nov. Napoleondor 10 fr. 9—5—6 nov.

Srebro: 124½.

NAŠA ČITANICA.

GAZDALUK.

Prije smo već očitovali: da nam nije volje pobijati naklon slavianah prama ovacah, istom smo radi pozornost našeg roda glede ovacah, na ona obratiti: koja bi se imala u držanju ovacah po sadanji okolnosti smatrati. Kako je velik prijatelj naš rod ovacah takije neiz-

mirljivi neprijatelj nimac, ipak čudo kojem se dosta čudit nemožemo: tamo u doljnoj bačkoj gdi su nimci srbijom pomišani, ili s hatarovi susjedni, nije rido viditi: da nimac na svojoj ornici napravi strugu, koju po volji s jednog na drugo misto prinaša, pa srbiske ili šokačke ovce u toj prinoćivaju i zemljište tore, štoje vlasniku koji mirov žita, — ili akov vina uz dobru kamatu uzajmio. Odkud se vidi: da nimci i sami uvidjaju koristljivost ovacah, već košto nikoji vele: zato se tako sklupčaju, gdi primognu, da birke iz sveg hatara izgone: jel misle: da će naš rod bez birakah, sigurnie do štapa sirotinje dojt, no mi to nevirujemo. Jel nemožemo se uviriti da bi se sebičnost u nimcu toli izvila da bi se na gubitku svojeg bližnjeg znao radovati, i iz tog svoju korist tražiti, već držimo: da je na birke izmrzao kroz one velike štete, koje su mu na litini nesvistni čobani uzrokovali. Al to naravno nedaje povoljna uzroka ni jednoj obćini: da nastoji ovce izkoreniti, gdi ima nepodiljena pašnjaka, ako žitelje ne vodi po zlobi zaslipljena strast, već bližnja ljubav, lako mogu do sporazumljenja dojt. Ništa nije smišnie, no htiti jedan ili drugi narod silovati: da samo ovu struku gospodarstva obljubi, to je toliko ko prvo ljudih marljivost pričiti, a sdruge strani htite ljudem zapovidom obilježiti: kako imadu svoj kruh zavridit, ovi isti bi se smijali: ako bi ko želio, da u jednoj obćini nije slobodno krojačom, već samo kovačom svoj zanat obavljati: a promini ime, pa ćeš vidit da je jedan pridmet.

Toje ista taka uvrida prirodnog ljudskog prava, koštoje ona štoje 1836. god. u zakon položena, gdi se brojom omedjava koliko može žitelj držati ovacah marve i. t. d. ako ste na pašnjaku pomećali medje za ovce, marvu, i konje, to ste već dosta učinili, svaki mudar poljodilac će se po tim znati izpravljati, i marljivost neće ugušena biti. Što zakonodavno tilo nije zemljišta tako još uredilo: da svaki na svojim ozbilnim gospodarom postane, to nemožemo zato dosta uzroka imati, ako rič razboritosti i pravičnosti nećemo da ugušimo: da jednu ili drugu struku gospodarstva korenimo; Već triba i donle pripoznati, da svakom čoviku valja ostaviti slobodu: da tako gazdaluk svoj upravlja, kako mu se po najbolje vidi.

Zato dok naš rod ovce za svoj gospodarluk potrebne nalazi, donle, koga siluje: da te utamani, nije drugo već siležia ubojica slavianska naroda.

Je li nam narod samo ukora vridan, što je tako posrnuo, a mladež mu ogreznula u stranputičnoj zabludi, ili u takvoj zvanjoj modi?

Čitajući već u nekoliko brojevah naših B. i Š. novina, gdi se tutnjavom i praskanjem oglasuju roda nam posrtanje, mane (falinge), a osobito divojačke stranputične zablude, kanoti: modu, nošnjju, divan i. t. d. Na sve to je li moguće, da svakomu čuvstvenomu rodoljubcu srce nepotrne a duša nezaboli videći nakoliko nam je rod posrnuo, a kćerke mu postale robkinje oćaravajuće smrtne zasjene i tašte razmjere. Komu čuvstveniku, da nezaboli pri srcu videći kako je nesnosna zaparnica zloduha i vrimenta opurila lice roda nam da ga je već jedva u lice poznati. Tko nevidi, kako nam, je kuga gradjan-skih opaćinah otrovala krv, u nju ulila slabost, nevolju i sramotu. Ti mi mili rode i vi kćerke lipotice naše? Tko nevidi kako vas je kob omlatila, kako vas je reko moć tužne sudbine prognala bigom ponornosnih valovah (ta-

lasah) a vi! vi bez cilja i bez vesla rodske uprave ploviste i još plovite u smrtonosnu budućnost. Bili ste po vitru rodnoga nehajstva raznešena slama, da vas nesrića vija i razvija. Sve to motreći, je li moguće, da ti se sinci negrunu u prsah spokojno vapiući: (nostra maxima culpa) naš najveći grijh! — Vi pako slavskog roda nam značajni sinci ako vam je srce na mistu, znajte! rod nam već odavna trpi te otrovne i bolne rane; odavna reko trpi taj nesnosni svrab, jadan rod neimajući milostivne i dositljive ruke, koje bi mu svrab očešale, a rane ličuć zavijale. Pa zato, da budemo milostivni i pravedni prema njegovim bolestim t. j. pogriškam, uzmimo na sitnozoru te razmatrajmo kakvoću prvo bitnosti, obiteljske njegove odnošaje vlastitosti duševna i tilesna njegova svojstva. Stojeći na brdu toga gledišta, neće da zaronim duhom u starodavnu prošlost našega naroda, — nego ćemo samo razmatrati nakoliko nam oko dosiže u vidiku, tako, da nam i naši stariji bunjevci mogu zasvidočiti, kano očevidni svidoci.

Narod nam živući u naručju prirode, bijaše sasvim prirodan. Bijaše prostodušan, iskren i prijazan. Zdravim (nabožnim) duhom i punim srcem obavljao svoje poljodilstvo, i uvijek zadovoljan darom milostivne ruke Božje. S bližnjem diliti, jisti i piti bijaše mu kao još i sada, uvijek slast i veselje. Prostim ali zdravim jilom se je hranio, prostim i naravnim odilom se je odivao. Svagdašnja i svetčana obuća njegova bijaše rukotvor radene bunjevke. t. j. umjetno otkana, čončana, vezena snigobilna košulja i gaće sve u 12 polah. Zimi kožu, opaklia (šuba), pohirača od 12 kožah; pak još ktomu i kožne čakčire, jer su se rado ovcami bavili, dakle š njimi se i odivali. Cojnu su obuću kasnije primili, i to odličniji i varošani. Indi dućan se šnjimi baš nije okoristio.

A bunjevke? I one su kao otcu nam, bile pune ljubavi, koja je najplodnija majka svake kriposti. Bile su i one sasvim prirodne. One su svojim rukotvorom proizvodjale obiteljsku obuću i kućni ures. Same su sijale, prele, višto i umjetno tkale, šile; te svojim se radom odlikovale i ponosile. Sitjam se još kao dite, da su za veliku i živu sramotu držali, ako bi mužkarci ma i ditca obukli kupovnu košulju, a da bi ona, ili divojka obukla, sačuvaj je Bože! —

Nosile su i suknje, al ne odveć cifraste, nego tako zvane farbačice vunene pregače, što su same po svomu bunjevačkomu ukusu otkane; a tomu traga viditi još i danas na slavnjoj bunjevki: Srbkinji. To je još i danas najsigurnije ovanjsko obilježje našega naroda. Bože moj! koi sam uklonjen od bunjevačkoga mi mila roda, i nemogu ga u milinju okom zriti (gledati); u oči li mi oko ovakovo obilježje (bunjevačka pregača) koje mi migomice odaje, da je bunjevka, srce mi od dragosti zaigra, te na dva oka oželjano gledam roda mi krasoticu, a meni najmiliju i najlipšu sestricu.

Što je nebu sjaj zvezdica,
Što zemljici cvit ružica;
To je tebi oj bunjevko
Kroj tvoj, ponos, mila seko!

A šta, da rekнем o bunjevačkih divojaka? Evo i one bijahu radene, jer bezposleno sediti, bijaše sramota. One uz svoje valjane majke isto su radile: prele, tkale, i to uztrpljivostju, vištinom i umjetnostju tako, kako toga nigdi pa nigdi u inih (drugih) narodah nije viditi. Gledajmo samo još i sada njene fine čončane košulje, na čemu oko zapinja i u čudu se nasladjiva; a to samo ona

(bunjevka) nosi, i nitko drugi, jer je ona vridna toga, da se kao bunjevka svojinom odiva i ponosi. To jim bijaše najuzveličajnije odilo. Suknje su nosile jednostavne, proste, ali čiste; indi židovi se nisu mogli šnjimi baš obogatiti.

Tilom bijahu zdrave, uzrastne, jelotanke, *) licem rumene kano rujna zora, obrazci pune stida, usta puna čednih i poštenih ričih, a očice bistre, kano bistre zvezde na modrini nebeskoj. Nevinost, čednost, poslušnost, stidljivost bijahu njihove vlastitosti, odkud je i ostala ona na pohvalu izreka: ponaša se kao divojka. — Sad posvidočite vi stariji bunjevci i bunjevke, govorim li pravo? — Tako je kadgod bilo, a sad se spominje. Nu kako je sada? Evo: prijašnji bivši lip red se je poremetio; Lipa sporazumnost medju tilejnim i duševnim kriposti jest se pomutila, nesmiljena ruka zloduha, sve stranputice zavela. Po zlu primeru zavedene videći: kako se druge ofrkuše zaodiše i razširiše krinkom krinolina, jadne bunjevke mišljaše, da to tako triba i njimi. Slidom slidiše prvo bogate prostakinje, a za njimi siromašnije, te napokon došlo u modu, nek je ruha, ma nebilo kruha, dakako trbu nema prozora veli poslovice.

Glas sestricam.

Oj sestrice! meni mile
Bi l' vi mene čuti htile?
Rekla bi vam, što me toli
U srid srca grozno boli. —

Dugo bismo sirotice,
Sinje roda kukavice:
Bez zaštita i nauka, —
Zavela nas tudja ruka. —

Naša bratja, kost od kosti,
Bog jim neka sve oprosti!
Proučiše mudre knjige,
Pak stresoš rodske njege;
Rodsku ljubav, srce, tilo,
Komu nebi žao bilo?! —

Tudje seke obljudiše,
Tudje srce njegovaše,
Tudje sve bo prigriše,
Nas sirote zapustiše.

Sve dosada biše tako,
Bol čutismo ah prijako!
Bez nauka rodske brige,
Upadosmo u Verige
Zlih navada i zle mode,
Što jim sad u oči bode.

Sad na obraz nam bacaju:
Nošnju, divan (glasno psuju) osudjuju;
Da to sve u propast vodi:
Siromaštvo, tugu rodi. —

Bog neka nam svim oprosti,
Koj trpismo bol do kosti:
Bolne rane običaja,
Kugu našeg zavičaja. —

*) Neznam, jesu li se naše bunjevke kadgod u prijašnjih vremenah stezali u pojasu, dakle pojas nosili? Jerbot motrio sam u slavskih pokrajinah, gdi slav. narod većinom pojas nosi paseć se uzkom tkanicom, ili na gornjih haljinah plavom pantlikom poput kakvih junakinjah.

Sad već hvala dragom Bogu,
Da već sada reći mogu :
Da i nami ož svanjiva,
Trak prosvite prosvitljiva! —
Otcu, bratja se prenuše,
U persa se udariše ;
Videć ginut (nas) srid zabluda'
Srcem, dušom duha huda.

Tako više nemož biti,
Rod' svetinju zapustiti ;
Već prigrlit, branit svoje,
Nas voditi, cilj bo to je. —

Zato drage sestre moje,
Znajuć sad u stvarih što je :
Otce, bratju poslušajmo,
Njimi ruke svoje dajmo.

Nek nas vode k' srićnom cilju,
Da s vrimenom u obilju
Božjeg dara, zemne sriće,
Propivamo i mi veće. —

Dosta j' veće tomu bilo,
Stresmo sa se to odilo,
Što pre naše nije bilo ; —
Tad ćemo se od tog duga,
Ukloniti zla nam druga. —

Neslidimo obručanke,
Već pervašnje naše majke,
Koje biše proste ruhom,
Ali srcem — kripke duhom!

Tako i mi budmo svoje
U svom kroju, dika to je!
Vitka stasa, jelotanke,
Činom, radom, ož Spartanke!

Tad će vidit svak u nami
Rujnost zore kada grani ;
U srid lica rujnos milu,
Bili lirah na blidilu.

Iz spisah miloga mi brata priobćujem
Bunjevka.

Crne oči.

„Da mladići znadu,
Što su crni oči,
Išli bi jim s puta
U srid tamne neći.“

Jer raniti znadu,
Srce skroz probiti ;
Takvu moć imadu,
Moraš ih ljubiti.

Bunjevac.

Unuk plemić i dida.

„Dida, dida, sladki dida!“
Čuj unuka tvoga vida :
Kad mi nedaš vranca konja,
Od mejdana ljuta zmaja.
Da uzjašim i pohrlim
U boj ljuti srcem vrlim :
Za slobodu, dom i rod svoj,
Za njeg da mrem, ož unuk tvoj!
Nit mi daješ sablju kovnu,
„Sablju kovnu, čudotvornu,“

Da pokažem kak' plemići
Bojak bijuće, znadu sići.

Te da vidu u Bunjevca,
Da još vrije vrila krvca ;
Krv junačka od starina',
U plemića sokol sina.

Koj s' neboji olov praha,
Jer u njemu nije straha ;
„Čelik srce jest u grudi,“
Znaj to svitu, pak se čudi!

Ko što zmiju kad doplazi,
Bosom nogom nju pogazi.
Prid njim mora dušman kleti
Sav razoren štrepeć mreti. —

Već goluba milujuć,
Suze kriješ, bol tajuć :
Veliš da si ož odavna
Konja svoga od mejdana.

Na bojištu ostavio,
Kad si ljuti bojak bijo
S našom bratjom, dušman prije,
Tog spomena bar da nije! —

Pak još veliš dida sidi :
Sad junačtvo malo vridi ;
Već prosvjetom duh si kušat,
Mrak razpršit, napred stupat. —

Indi, daj mi perce tvoje,
Navjestnicu duše moje :
Da napišem bilu knjigu,
Po tvom duhu, tvome migu.

I poletim brzim skokom,
Kud ti na me samo okom :
Sinkam roda, bratjam mojim,
Svim unukom Dido tvojim!

Navistjujuć svim na sav glas,
Tu je vrime, tu je već čas :
Da se složno prigrlimo,
Knjige, pera se latimo. —

Putem prosvjete hajdmo tam,
Roda vodeć u sveti hram :
Tako bratjo svak' izmed nas
Neka čini ož rodu glas!

Bunjevac, unuk plemić.

Najnovije.

Prag, 30. Kol. Mennsdorff knez otvorio je česki sabor — u carskom Dopisu obeća je se : da će se narodna zemaljska prava u carskom Viću u razlaganje uzeti. Ipak očekuje se : da će se u sadanji tegotni okolnosti sva briga cilokupnoj monarhii obratiti.

Moravski Sabor započe biranje za reihsrath.

Brüssel, 30. Kol. Mak-Mahon se zadržaje u Sedanu gdi je takodjer Car Napoleon — i Carević.

Pariški novčari mole da mogu svoj ured u Brüssel primistiti.

U Strasburgu po nasilenju silna je šteta prouzrokovana, gothička crkva u rovina leži.

Prag, 30. Kol. Česki Listovi okrivljavaju gr. Andrassyu — magjarskog ministara, ko da bi on pričio : da se njeva narodna prava neoživotvaraju.